

Äldrenämnden
Rapport

Datum:
2018-04-10

Diarienummer:
ALN-2019-0160

Handläggare:
Jonas Nord

Uppsalan kunnan ikääntyneet ruotsinsuomalaiset ja vanhustenhuolto

Tiivistelmä

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten kokemuksia ja tarpeita suhteessa hyvinvointipalveluista vastaavaan Uppsalan kuntaan. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, miten Uppsalan kunta työntekijöittensä kautta käsittelee kunnan vastuuta hyvinvointitoiminnan toteuttajana ruotsinsuomalaisen vähemmistön keskuudessa suhteessa vähemmistölainsäädännön vahvistamiin oikeuksiin. Se tapahtuu tutkimalla avuntarpeenkäsittelijöiden saamia kokemuksia tapaamisista ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten kanssa sekä ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten tapaamisista Uppsalan kunnan kanssa.

Tutkimus perustuu avuntarpeenkäsittelijöiden ja ruotsinsuomalaiseen vähemmistöön kuuluvien kuntalaisten haastatteluihin sekä kyselyyn, joka on toteutettu 65 vuotta täyttäneiden ruotsinsuomalaisten kuntalaisten keskuudessa.

Tutkimus osoittaa muun muassa, että avuntarpeenkäsittelijöiden ruotsinsuomalaista vähemmistöä ja vähemmistölainsäädäntöä koskeva tietämys on puutteellinen. Sen johdosta voivat vähemmistölainsäädäntöä koskevat koulutustoimet tulla relevanteiksi. Tutkimus osoittaa myös, että ruotsinsuomalaiseen vähemmistöön kuuluvat kuntalaiset eivät yhteyksissään kunnan kanssa esitä oikeuksiaan koskevia vaatimuksia. Syitä siihen on monia, mutta he eivät useinkaan halua tuntea olevansa ongelma yhteyksissään viranomaisten kanssa. Sen tuloksena ruotsinsuomalaisten vähemmistön oikeuksia ei turvata.

Sisältö

Tiivistelmä	1
1. Tausta	1
2. Tarkoitus	2
3. Menetelmä	3
3.1 Operationalisointi	3
3.2 Haastattelut	4
3.2.1 Avuntarpeen käsittelijöiden haastattelut	4
3.2.2 Ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten haastattelut	4
3.3 Kysely	5
3.4 Yleistettävyyys	5
4. Tulokset	5
4.1 Avuntarpeen käsittelijät	5
4.1.1 Avuntarpeen käsittelijöiden tietämys	6
4.1.2 Kansalaisille kohdistuva tiedotus	8
4.1.3 Oikeudet vastaan tarpeet	10
4.2 Ruotsinsuomalaiset ikääntyneet	12
4.2.1 Kansalaisten tietämys	12
4.2.2 Kunnan tiedotus ja yhteydet kunnan kanssa	13
4.2.3 Oikeudet vastaan tarpeet	14
5. Pohdinta ja loppupäätelmä	15
Viitteet	17

1. Tausta

Uppsalan kunta kuuluu 1. tammikuuta 2010 lähtien suomen kielen hallintoalueeseen. Se merkitsee muuan muassa, että yksittäisillä henkilöillä on oikeus käyttää suomen kieltä ollessaan suullisesti tai kirjallisesti yhteydessä kuntaan, ja että kunta on velvollinen tarjoamaan täysin tai olennaiselta osaltaan suomenkielistä vanhustenhoitoa. Kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä säädetyt lait (Ruotsin säädöskokoelma 2009:724; 2018:1367) merkitsevät myös, että kunnan on informoitava kansallisia vähemmistöjä heidän erityisoikeuksistaan, ja että kunta on velvollinen antamaan kansallisille vähemmistöille vaikutusvaltaa heitä koskevissa kysymyksissä.

Tutkimusta tehtäessä kunta järjesti neuvonpitotilaisuuksia ruotsinsuomalaisen vähemmistön kanssa, joissa keskusteltiin aineiston kokoamisen rahoituksesta, toimintamallista, tarkoituksesta ja menetelmästä. Samaan tapaan järjestetään neuvonpitoa valmiin raportin johdosta.

Ruotsin Radion suomenkielisen Sisuradion Tilastolliselta keskustoimistolta (SCB) tilaaman tutkimuksen mukaan yli 700 000 Ruotsin kansalaisella on suomalainen syntyperä (Sisuradio 2017a). Sen mukaan henkilö on joko itse syntynyt Suomessa tai vähintään toinen vanhemmista tai joku isovanhemmista on syntynyt Suomessa. Uppsalan kunnassa yli 16 000 asukkaalla on suomalainen syntyperä (SCB). Tilastot perustuvat SCB:n vuosittaiseen väestötutkimukseen. Uppsalassa lasketaan asuvan 1 291 ruotsinsuomalaista, jotka ovat täyttäneet 66 vuotta (SCB, Uppsala, 2017). Koska Ruotsissa ei tilastoida kansalaisten äidinkieltä tai etnisyyttä, ei voida sanoa, kuinka moni heistä puhuu suomea tai tunnistaa itsensä ruotsinsuomalaiseksi. Huomattavan osan heistä oletetaan sen sijaan olevan suomenruotsalaisia, koska he olivat merkittävä osa Suomen 1960- ja -70-luvun työvoimasiirtolaisuudesta. Joidenkin arvioiden mukaan oli neljäsosa Suomesta siihen aikaan tulleista siirtolaisista suomenruotsalaisia (SOU 2017:88, s. 41). Kansanterveysviranomaisen raportin mukaan on Suomessa syntyneillä Ruotsissa asuvilla henkilöillä huonompi fyysinen terveys kuin Ruotsissa syntyneillä (Kansanterveysviranomaisen 2017, s. 34). Fyysiseen terveyteen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa sukulaisten puuttuminen, huono taloudellinen tilanne ja kieliongelmat. Saman raportin mukaan kokivat Suomessa syntyneet, että heidän sosiaalinen osallistumisensa oli heikompi koko väestöön verrattaessa (ibid s. 35).

Uppsalan kunta teki tarvekartoituksen Uppsalan ruotsinsuomalaisten parissa vuonna 2014. Siihen osallistui 115 kotitaloutta, joista 60 ilmoitti haluavansa kunnan pitävän heihin yhteyttä

suomen kielellä, ja 49 kotitaloutta eivät halunneet sitä. Kysymykseen, miksi he eivät halunneet yhteyttä, useimmat vastasivat, ettei heillä ollut tarvetta, tai että heidän suomen kielen taitonsa oli liian arkipäiväinen, eivätkä he hallinneet sen kaltaisten tilanteiden vaatimaa erikoiskieltä. Hyvin pieni osa, kolme vastaajaa, ilmoitti syyksi, etteivät kunnan työntekijät puhuneet suomea. 65–80-vuotiaat sekä 80 vuotta täyttäneet henkilöt olivat aliedustettuja materiaalissa. 65 vuotta täyttäneet henkilöt ovat useammin kuin nuoret ruotsinsuomalaiset eläneet Suomessa, minkä johdosta heidän suomen kielen taitonsa voidaan olettaa olevan vahvemman, kuin mitä vuonna 2014 tehty tarvekartoitus antaa ymmärtää. Myös ikä voi tuoda mukanaan suuremman suomen kielen käyttötarpeen yhteydenpidossa kunnan kanssa muun muassa sen johdosta, että monet muistisairaat usein kadottavat toisen kielensä. Eräs kartoitukseen osallistuneista kirjoittaa esimerkiksi, että ”voin ajatella vanhemmiten haluavani suomenkielistä palvelua” (Uppsala kommun 2014, s. 4). Kartoituksen mukaan osallistui 18 henkilöä kunnan suomenkieliseen ikääntyneiden tapaamispaikkatoimintaan, ja 10 taloutta kuului suomenkielisen hoito- ja hoiva-asumisen piiriin (ibid, s. 5). 24 taloutta tiesi, että sekä hoitoasunnossa että tavallisessa asunnossa saa suomenkielistä vanhustenhuoltoa, kun taas 16 kotitaloutta eivät tienneet sitä (ibid, s. 7). Tämä raportin tavoitteena on syventää Uppsalassa asuviin ikääntyneisiin ruotsinsuomalaisiin kohdistuvaa ymmärtämystä suhteessa sekä heidän tarpeisiinsa että heidän saamiinsa kokemuksiin yhteyksistä kunnan kanssa.

2. Tarkoitus

Tutkimuksen kokonaisvaltainen tarkoitus on tutkia Uppsalan kunnan vanhustenhuoltoa suhteessa ruotsinsuomalaisen vähemmistön oikeuksiin kansallisena vähemmistönä. Ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten tarpeiden tunnistaminen on olennaista mukautetun toiminnan tarjoamiselle sekä ikääntyneille ruotsinsuomalaisille kohdistettujen, heidän oikeuksiaan koskevan tiedotuksen mahdollistamiselle ja oikeuksien täyttymiselle. Ruotsinsuomalaisen vähemmistön kunnan vanhustenhuollosta saamia kokemuksia ja tarpeita koskeva tutkimus tulee myös nähdä tapana antaa vähemmistölle vaikutusvaltaa, tässä tapauksessa toiminnan kehittämisen kannalta.

Se tapahtuu tutkimalla ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten saamia kokemuksia ja tarpeita suhteessa hyvinvointipalveluista vastaavaan Uppsalan kuntaan. Tutkimus tarkastelee myös, miten Uppsalan kunta työntekijöittensä kautta käsittelee kunnan vastuuta hyvinvointitoiminnan

toteuttajana ruotsinsuomalaisen vähemmistön keskuudessa suhteessa vähemmistölainsäädännön vahvistamiin oikeuksiin.

Tarkoitukseen on aikomus vastata tutkimalla seuraavia kysymyksiä:

1. Millaisia kokemuksia 65 vuotta täyttäneillä ruotsinsuomalaiseen vähemmistöön kuuluvilla on yhteysistään Uppsalan kunnan vanhustenhuollon kanssa?
2. Millaisia kokemuksia Uppsalan kunnan vanhustenhuollossa työskentelevillä avuntarpeenkäsittelijöillä on ruotsinsuomalaisesta vähemmistöstä?

Tutkimustuloksia voidaan ehkä käyttää suositusten perusteluina kehitettäessä toimintaa oikeus- ja velvollisuusperspektiivistä. Kartoituksen tasa-arvoperspektiivi on myös relevantti siten, että tuloksia analysoitaessa huomioidaan ruotsinsuomalaisten naisten ja miesten saamien kokemusten väliset mahdolliset erot.

3. Menetelmä

Yllä oleviin kahteen kysymykseen vastattaessa on tiedonkeruumenetelmäksi valittu haastattelut ja kyselyt. Alla seuraa kyseisen työn lyhyehkö kuvaus.

3.1 Operationalisointi

Kaksi kysymystä on operationalisoitu voidaksemme paremmin tunnistaa, mitkä alueet sopivat tutkittaviksi. Haastatteluissa ja kyselyssä esitettyjen kysymysten lähtökohtana olevat tunnistetut alueet:

- Millaisia oikeuksia koskevia tietoja henkilöillä on,
- Millaisia tietoja ikääntyneet ruotsinsuomalaiset ja avuntarpeenkäsittelijät ovat saaneet ja mistä,
- Millaisia kokemuksia ikääntyneet ruotsinsuomalaiset ovat saaneet avuntarpeenkäsittelystä, tai millaisia kokemuksia ikääntyneillä ruotsinsuomalaisilla on ollut yhteysistään kuntaan vanhustenhuollon ja suomen kielen tiimoilta,
- Miten ikääntyneet ruotsinsuomalaiset kokevat toimenpiteet, jos heille on myönnetty sellaisia?

3.2 Haastattelut

Kahden kysymyksen operationalisoinnin perusteella tuotettiin kaksi haastatteluopasta. Toinen niistä koski avuntarpeenkäsittelijöiden ja toinen ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten haastatteluja. Haastatteluopaat ovat olleet semistrukturoituja (Bryman, 2012; Alvesson, 2011). Se tarkoittaa, että haastattelujen aikana on kosketeltu eri aiheita, mutta aiheiden käsittely, järjestys tai tarvittavat jatkokysymykset on voitu esittää joustavasti. Haastattelut muistuttavat siten muodoltaan keskustelua.

3.2.1 Avuntarpeenkäsittelijöiden haastattelut

Haastateltavien avuntarpeenkäsittelijöiden hakuprosessi on kulkenut Uppsalan kunnan vanhustenhuoltoyksiköiden päälliköiden kautta. Yksikönpäällikköjä on yhteyshenkilön kautta pyydetty keräämään haastattelusta kiinnostuneiden henkilöiden nimiä. Koostetun avuntarpeenkäsittelijälistan pohjalta on haastateltavat valittu satunnaisesti. Yhteensä 12 avuntarpeenkäsittelijää osoittivat kiinnostusta, ja heistä kuusi kutsuttiin haastatteluun. Ei ole mahdollista ratkaista, oliko haastattelusta kiinnostuneilla aihetta koskeva vankempi tietopohja ja kiinnostus. Jos näin on, tulokset voivat olla harhauttavia. Useista haastatteluista ilmenee kuitenkin, etteivät vastaajat tunne heillä olevan kovinkaan paljon tietoa kysymyksistä, vaan että he pikemminkin ovat suostuneet haastateltaviksi auttavaisuudesta.

3.2.2 Ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten haastattelut

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat yli 65-vuotiaat kunnassa asuvat ruotsinsuomalaiset. Kartoituksen kannalta tärkeää oli myös, että haastateltavat jakautuivat sopivasti sukupuolen ja iän mukaan. Sukupuolten välinen jakauma ei kuitenkaan ollut kovin laaja, kahdeksan kymmenestä haastateltavasta olivat naisia. Tässä tutkimuksessa on sen johdosta vaikeaa tehdä sukupuoleen perustuvaa analyysia.

Tietoja haastattelumahdollisuudesta on annettu UNT:ssä ja ruotsinsuomalaisessa Suomen Uutisviikko -lehdessä julkaistuissa ilmoituksissa. Yhteensä 12 henkilöä ilmoitti olevansa kiinnostunut haastattelusta, ja heistä valittiin 10.

3.3 Kysely

Kysymysten operationalisoinnin ja ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten haastattelukysymysten pohjalta on tuotettu myös kysely. Kyselyn tarkoituksena on ollut koota useampia perspektiivejä, kuin mitä haastattelut mahdollistavat. Kysely on ollut saatavilla Storgatanin ja Årstan tapaamispaikoissa sekä Kunnan tiedotuspisteessä, Stationsgatan 12. Kyselyä on myös levitetty Rusukkiin – Ruotsinsuomalaisten kieli- ja kulttuuriyhdistykselle, Uppsalan suomenkielisille seurakuntaryhmille sekä muille, jotka on tunnustettu hankkeen ja kyselyn levittämisen avainhenkilöiksi. Kyselyyn on myös ollut mahdollista vastata sähköisesti kunnan sivustolla.

Kysely oli saatavilla 9.11.2018 ja 7.1.2019 välisenä aikana. Yhteensä 31 henkilöä on täyttänyt kyselyn – 26 paperisena ja viisi sähköisesti. Koska vastaajien lukumäärä oli suhteellisen vähäinen, ja koska useat vastaajista vastasivat kyselyyn vain osittain, kyselyvastauksia aiotaan käyttää haastattelumateriaalin täydennyksenä.

3.4 Yleistettävyys

Yllä olevan kappaleen jatkoksi on painotettava, ettei tämän kartoituksen tuloksia tulisi yleistää jäljellä olevaan populaatioon. Syynä siihen on, että kartoitukseen on osallistunut suhteellisen pieni ryhmä, ja koska on mahdollista, että osallistumisesta kiinnostuneet eroavat muusta populaatiosta esimerkiksi kysymyksiin kohdistuvan kiinnostuksen ja tietojen osalta. Tulosta voidaan sen sijaan käyttää tendensseistä tehtäviin päätelmiin ja tilannetta koskeviin osviittoihin. Alhaisen vastausprosentin johdosta on myös vaikeaa tehdä vertailuja sukupuolten välillä samalla, kun naiset ovat tutkimuksen enemmistöpopulaatio, ja miesten osuus on alhainen.

4. Tulokset

4.1 Avuntarpeenkäsittelijät

Alla esitellään yhteensä kuuden avuntarpeenkäsittelijän haastattelutulokset. Käsitelijät ovat suuntautuneet eri aloille, työskentelevät eri yksiköissä erilaisten kysymysten parissa.

4.1.1 Avuntarpeenkäsittelijöiden tietämys

4.1.1.1 Nykytilanteen kuvaus

Kysyttäessä mikä lainsäädäntö ja mitkä sisäiset suuntaviivat ohjaavat käsittelijöitä heidän työssään, ei kukaan avuntarpeenkäsittelijöistä maininnut vähemmistölakia tai sisäisiä suuntaviivoja tai oppaita, jotka koskevat juuri ruotsinsuomalaisten erityisoikeuksia. Kysyttäessä suoraan onko kunnassa sisäisiä suuntaviivoja, jotka koskevat ruotsinsuomalaisten asemaa, ei kukaan haastateltavista tiennyt asiasta. Se voi merkitä, ettei niitä yksinkertaisesti ole, tai että sellaiset on, mutta käsittelijät eivät ole huomioineet niitä. Useimmat heistä tunnistivat sen sijaan suomen kielen hallintoalue -käsitteen, ja kaikilla käsittelijöillä oli ainakin hatara käsitys ruotsinsuomalaisten erityisoikeuksista.

Kaksi haastatelluista käsittelijöistä kertoi saaneensa tietoja ruotsinsuomalaisten oikeuksista, mutta tiedot eivät olleet kuitenkaan kovin seikkaperäisiä:

Kysymys oli enemmän siitä, että meidän ammatissamme on tiedettävä se, kun tapaamme suomalaistaustaisia ihmisiä. Mutta emme oikeastaan ole puhuneet siitä kovinkaan paljon... (BHL 1)

Eräs käsittelijöistä oli lomalla tiedotustapahtuman aikana, ja on sitä mieltä, ettei sen jälkeen ole ollut puhetta uudesta tilaisuudesta.

Tiedän, että annettiin jotakin informaatiota, mutta olin silloin lomalla. En voi väittää muistavani tosiselkeästi, että ”silloin saimme todella konkreettista tietoa”. Muuten sen useimmiten muistaa... Että ”silloin puhuimme selkeästi siitä”. Mutta en voi todellakaan sanoa niin. [...] Jos sitä pidettiin hyvin tärkeänä, olisi pitänyt järjestää useampia tilaisuuksia. (BHL 4)

Loput käsittelijöistä eivät tunnista saaneensa minkäänlaista aiheeseen liittyvää informaatiota riippumatta siitä, ovatko he työskennelleet kunnassa pitkään, tai ovat suhteellisen uusia.

Kysyttäessä mitä avuntarpeenkäsittelijät tietävät ruotsinsuomalaisten oikeuksista ja suomen kielen hallintoalueesta, he mainitsevat oikeuden suomen kielellä annettuihin tietoihin ja tarvittaessa tulkkiin. Kunnan velvollisuutta informoida kansallisten vähemmistöjen oikeuksista ei sen sijaan mainita. Useimmat avuntarpeenkäsittelijät tietävät ja mainitsevat Seniorioppaan suomenkielisen version esimerkkinä suomenkielisestä tiedotuksesta. Kaikki haastatellut tietävät ja mainitsevat suomenkielisen Fortuna Onnela -hoitoasuntolan. Käsittelijät eivät ole yhtä tietoisia suomenkielisestä kotipalvelumahdollisuudesta, mutta monet käsittelijöistä viittaavat siihen, että useissa kotipalveluryhmissä todennäköisesti on suomenkielistä

henkilöstöä. Eräs käsittelijöistä on päinvastoin sitä mieltä, ettei kotipalveluhenkilöstössä ole kovinkaan montaa suomea puhuvaa.

Meillä on joitakin yksityisiä yrityksiä... Luettelosta voi lukea heidän nk. erikoisuuksistaan, ja joskus he tarjoavat monikielisiä palveluja. Suomen kieli voi kuulua siihen joukkoon, ja siten palvelua voi löytää selaamalla luetteloa. [...] Mutta kukaan ei oikeastaan ole profiloitunut siten. (BHL5)

Jos kieltä ei osaa, voi saada tulkin, joka auttaa kääntämään. Sen lisäksi meillä on suomenkielinen vanhustentalo Sävjassa. Se on kaiketi ainoa. En osaa sanoa, miten asiat ovat kotipalvelussa ja sen ryhmissä. Mutta niissä on varmasti suomen kieltä taitavia, muutenhan siitä voi vähitellen tulla ongelma. (BHL3)

Useimmat haastatelluista avuntarpeen käsittelijöistä ovat sitä mieltä, ettei heillä ole riittäviä perustietoja, ja että he tarvittaessa voivat hakea kysymystä koskevaa informaatiota. Useat heistä viittaavat tosiasiaan, että he harvoin tai eivät koskaan ole törmänneet ruotsinsuomalaisiin, jotka ovat kysyneet suomenkielistä palvelua. Se on syy sille, etteivät he tiedä aiheesta enemmän, mutta voivat sen sijaan ottaa selville, jos se tuntuu olennaiselta.

Ei ole niin, että voin suoralta kädeltä vastata, että jos tapaan henkilön, joka sanoo 'tarvitsevansa tätä apua', niin silloin minun on kyllä paneuduttava asiaan vähän. (BHL 2)

Tunnen oloni varmaksi näissä kysymyksissä. Jos kysyntä olisi suurempi, haluaisin ilman muuta [lisätietoja]. (BHL 1)

Viisi kuudesta haastatellusta viittaa suomenkielisiin kollegoihin tärkeinä tukihenkilöinä, joiden puoleen voi kääntyä, jos he tarvitsevat apua ruotsinsuomalaisten oikeuksia koskevissa kysymyksissä.

Meillä on henkilöstöä, jolla on suomalainen tausta. Nyt minun on mietittävä... En osaa sanoa, onko hän ollut jossakin ylimääräisessä tiedotustilaisuudessa tai koulutuksessa, mutta jos jotakin ilmaantuisi, kääntyisin hänen puoleensa, koska hänellä on suomalainen tausta. (BHL 1)

Meillä on suomenkielistä henkilöstöä. [...] Tiedän siis, kenen puoleen kääntyisin saadakseni tarpeelliset tiedot tai kysyäkseni, mistä ne saa. (BHL 3)

4.1.1.2 Tulevat tarpeet

Kuten aiemmin mainittiin, useimmat haastatelluista olivat sitä mieltä, että heillä oli ainakin kysymyksiä koskevat perustiedot, joita he tarvittaessa voivat parantaa. Kaksi käsittelijöistä tyytyi tähän, eikä nähnyt lisätietojen tai -koulutuksen tarvetta. Loput

avuntarpeenkäsittelijöistä toivoivat selkeämpiä erityisoikeuksia koskevia rutiineja ja suuntaviivoja, joita he voisivat käyttää tavatessaan ikääntyneitä ruotsinsuomalaisia.

Olisi hyvä tietää tarkasti, mistä tietoja saa [...] Millaista tiedotusmateriaalia voi antaa. (BHL 2)

Itse suuntaviivan tarvitsisimme kyllä. Tiedot tulisi päivittää meille, kertoa että näin on toimittava. Sellaista on tärkeä tietää, vaikkei sitä käyttäisikään päivittäin. Nehän ovat joka tapauksessa tietoja, jotka on aina itsestään selvästi oltava matkassa. (BHL 4)

Olen kyllä sitä mieltä, että se mitä aluksi kysyit rutiineista ... Että on tiedettävä varmasti, millaisia oikeuksia heillä on. Ei olisi hullumpaa, jos kysymys nostettaisiin esille joskus. (BHL 5)

Sen lisäksi toivottiin aihetta koskevia luentoja tai koulutusta, sekä jatkuvaa tiedotusta, ettei kysymys unohtuisi.

Olen havainnut, etteivät jotkut uudet tiedä tätä asiaa. Olemme joskus saaneet kysymyksen, ja tunsin, ettei uusi käsittelijä tiennyt tätä. Parannusta on tapahduttava uusien työntekijöiden kohdalla. Se voisi olla kohta katsauksissa. (BHL 1)

Jatkuvaa päivytystä tarvitaan. Päälliköiden tehtävänä on huolehtia siitä, että sitä annetaan. (BHL 1)

Eräs avuntarpeenkäsittelijä oli sitä mieltä, että tulevissa työpaikkailmoituksissa olisi tärkeää kertoa, että suomen kielen taidot luetaan ansioksi, koska suomenkielisten asioiden käsittely helpottuu, kun tulkkia ei tarvita.

4.1.2 Kansalaisille kohdistuva tiedotus

Kuten aiemmin mainittiin, kunta on velvollinen informoimaan kansallisia vähemmistöjä heidän oikeuksistaan. Avuntarpeenkäsittelijöiden haastatteluissa ilmeni, ettei tiedotukselle tällä hetkellä ole vakiintuneita rutiineja.

Eräs käsittelijöistä ei ollut milloinkaan informoinut asiasta ja viittasi siihen, etteivät he nähneet mitään eroa eritaustaisten henkilöiden välillä.

Kukaan ei ole pyytänyt sitä, enkä minä myöskään ole informoinut siitä. Mielestäni asia on toiminut. (BHL 5)

En osaa sanoa, en ole koskaan ajatellut, että siinä olisi jonkinlaista eroa. Käsittelijän roolissani näen henkilön, joka tarvitsee apua. Ja minä tarvitsen tulkin, jos henkilö ei ymmärrä ruotsia. (BHL 4)

Muut ovat tiedottaneet asiasta, mutta useimmiten vasta sitten, kun käsittelijä on nähnyt tarpeen, useimmiten kieliongelmiin johdosta. Enemmistö käsittelijöistä viittaa seikkaan, että heidän tapaamansa ruotsinsuomalaiset ovat puhuneet hyvää ruotsia, eikä ole ollut mieltä informoida erityisoikeuksista.

Täytyy tunnustaa, etten ole tehnyt sitä, en ole aktiivisesti informoinut asiasta. (BHL 4)

En ole kyllä informoinut siitä. Mutta se ei ole ollut sentyyppistä ... Se ei ole ollut ajankohtaista. (BHL 2)

Seuranta-asioiden parissa työskentelevät käsittelijät, tai jotka eivät jostain syystä ole ”varsinaisia käsittelijöitä”, ovat sitä mieltä, että tiedostusvastuu on muilla.

Ne tiedot on jo annettu. Ainakin toivon niin. (BHL 6)

Kaksi käsittelijää on samalla joskus informoinut aktiivisesti oikeudesta suomenkieliseen palveluun. Näin tapahtuessa avuntarpeen käsittelijät ovat informoineet henkilöitä, joilla he tietävät olevan suomalaiset juuret.

Tiedämme, mistä he tulevat. Kun katsomme henkilön tietoja järjestelmässämme, näemme, jos he ovat syntyneet Suomessa. Tiedämme sen alun alkaen. Siten sen voi nähdä. Näemme, milloin he ovat muuttaneet tänne, milloin he ovat saaneet Ruotsin kansalaisuuden, jatkuthan saavat sen. Silloin ei tarvitse kertoa. (BHL 3)

Jos tapaan henkilön, joka tiedän tulevan Suomesta, mainitsen yleensä asiasta. (BHL 1)

Tiedotustapa perustuu yksilön itse antamiin tietoihin taustastaan, mikä usean käsittelijän mukaan on tavallista, tai että yksilön syntymäpaikka Suomessa ilmenee muulla tavalla – mikä ei kuitenkaan kerro mitään henkilön kieliryhmästä. Käytänteen vaarana on, että jotkut ruotsinsuomalaiset saavat kohdennetun tiedotuksen, kun taas toiset eivät saa. Eräs käsittelijöistä, jolla oli tapana mainita suomenkielisen palvelun mahdollisuus, oli itsekriittinen ja sanoi, että:

Meidän on mainittava se paremmin kotikäynneillä, sillä kun ajattelen asiaa tarkemmin, en ehkä ole maininnut sitä kaikilla käynneillä. Yhtäältä se johtuu siitä, että on niin paljon muuta puhuttavaa, tai sitten olen yksinkertaisesti unohtanut, se ei ole ollut luonnollista ... Mutta se pitäisi saada rutiiniksi. Se on sisäistettävä siten, että kaikki saavat samat tiedot. (BHL1)

Avuntarpeen käsittelijät ovat eri mieltä tiedotusmateriaalista. Eräs haastatelluista on sitä mieltä, että aiemmin oli ongelmallista, kun materiaalia ei ollut muilla kielillä kuin ruotsiksi, mutta se

on korjaantunut. Toinen käsittelijöistä on sitä mieltä, että suomenkielistä materiaalia tuskin edes on, ja tästä keskustellaan sisäisesti.

Meillä on velvollisuus antaa informaatiota suomeksi, mutta sellaista meillä ei ole. Sitä on vähän, Senioriopas on ainoa mitä meillä on. Se on suomeksi. Mutta sen lisäksi emme ole nähneet muuta informaatiota, jota välitämme. (BHL3)

Tiivistävästi ilmenee, ettei tiedotusta varten ole selkeitä rutiineja. Jotkut käsittelijät eivät tiedota asiasta lainkaan, kun taas toisilla ei ole vakiintuneita rutiineja, vaan he tiedottavat asiasta sen sijaan vain, kun henkilöllä ilmiselvästi on suomalaiset juuret. Tunnistaakseen sen käsittelijät käyttävät lähtökohtanaan henkilön suomalaista korostusta, suomalaiselta kuulostavaa nimeä, tai kun järjestelmästä näkee, että henkilö on syntynyt Suomessa. Selkeiden tiedotusrutiinien puuttumisen voi ajatella johtuvan siitä, että ruotsinsuomalainen ryhmä on suhteellisen pieni ja monella tapaa vaikeasti erotettavissa enemmistöväestöstä samalla, kun avuntarpeen käsittelijät eivät mielestään ole kohdanneet ryhmää kovin usein.

4.1.3 Oikeudet vastaan tarpeet

Kuten edellisestä kappaleesta ilmenee, vaikuttaa ruotsinsuomalaisten oikeuksia koskeva tiedottamisnäkemys perustua pikemminkin tarveharkinta-ajatukseen kuin, että se on oikeus, joka koskee vähemmistöryhmän kaikkia yksilöitä. Se vaikuttaa luonnolliselta, koska avuntarpeen käsittelijän työtä heidän tehdessään päätöksiä leimaa henkilön tarpeiden tärkeys, johon muut tekijät eivät saa vaikuttaa.

Tarkastelemme yksilöitä, meillä on sellainen perspektiivi. Puhutulla kielellä ei silloin ole merkitystä, vaan tarpeet ratkaisevat. (BHL5)

Se merkitsee, että avuntarpeen käsittelijöiden kohdalla kysymys on kielellisestä ymmärtämisestä, sekä saavatko avuntarpeen käsittelijä ja kansalainen itsensä ymmärretyiksi.

Tapaamamme henkilöt hallitsevat ruotsin kielen, joten tarvetta ei juuri ole. (BHL 1)

Syynä sille, että niin harvat avuntarpeen käsittelijät ovat informoineet ruotsinsuomalaisia heidän oikeuksistaan, riippuu siis siitä, että henkilöiden on koettu puhuvan hyvää ruotsia, eikä siitä syystä ole ollut tarvetta tilata tulkkia.

Kaikkihan voivat saada samat toimenpiteet. Jos katsotaan puhtaasti avuntarpeen arviointia, niin kaikki saavat saman. Kysymys on enemmän siitä, että jos ei osaa kieltä, voi saada tulkin, joka auttaa kääntämään. (BHL3)

Useat avuntarpeenkäsittelijöistä puhuvat ikääntyneistä ruotsinsuomalaisista ryhmänä, joka on asunut Ruotsissa niin pitkään, että he mieltävät itsensä ruotsalaisiksi ja haluavat tulla käsitellyiksi ruotsalaisina. Jotkut ovat törmänneet ikääntyneisiin ruotsinsuomalaisiin, jotka ovat sanoneet, etteivät he halua puhua suomea, eivätkä halua heidän suomalaiseen taustaansa perustuvia erityistietoja. Jotkut avuntarpeenkäsittelijät ovat myös sitä mieltä, että he harvoin ajattelevat henkilön olevan Suomesta.

Luulisin, ettei asiaa pohdita juuri sen johdosta, että he ovat suomalaisia. Luulen useimpien pitävän itseään ruotsalaisina. Kun katsoo jollakin tapaa sitä, milloin he tulivat. He ovat omien sanojensa mukaan ruotsalaistuneet, he ovat osa ruotsalaista yhteiskuntaa. (BHL 3)

Se vaikuttaa avuntarpeenkäsittelijöiden taipuvaisuuteen informoida suomen kieleen liittyvistä erityisoikeuksista. Kielikysymyksestä tulee siten jotakin, mitä henkilön on pikemminkin vaadittava, kuin kunnan toimihenkilön tarjoamalta asialta.

Kaksi avuntarpeenkäsittelijää oli myös sitä mieltä, että on olemassa vaara, etteivät ikääntyneet ruotsinsuomalaiset uskalla vaatia oikeuksiaan, vaikeivät he uskoneet niin kuitenkaan olevan.

Toisaalta, he ovat ruotsalaisia ja haluavat olla ruotsalaisia, eivät halua esittää vaatimuksia. Niin minä sen ainakin koen. Mutta ehkä he eivät aina kysy, koska eivät uskalla, en tiedä. Koen kyllä, että he ovat tyytyväisiä meiltä saamaansa ruotsinkieliseen informaatioon. (BHL3)

Tähän sisältyi ajatus, että kokous avuntarpeenkäsittelijän kanssa käsitetään suojattomaksi tilanteeksi, minkä johdosta kansalainen ei halua pyytää erityisoikeuksia tai palveluvaihtoehtoja.

Haastatteluista ilmeni myös puuttuvan ymmärrystä siitä, millä tavoin ruotsinsuomalainen ryhmä – ja muut kansalliset vähemmistöt – eroavat muista vähemmistöryhmistä. Se ilmenee selkeästi alla olevasta sitaatista, jossa ruotsinsuomalaisen ryhmän informaatio- ja palvelutarpeita verrataan muiden ryhmien tarpeisiin.

Henkilöt joiden tiedän kuuluvan tähän ryhmään, ovat puhuneet hyvää ruotsia, ja olen kokenut heidän pystyvän hyödyntämään informaation hyvin. Olen pikemminkin sitä mieltä, että on ollut ongelmallisempaa henkilöiden kanssa, joilla on muita ... Esimerkiksi persiaa tai arabiaa tai vastaavia puhuvat. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että niille pitäisi myös antaa... Jos verrataan. Puhtaasti tietojen ...se ryhmä kysyy mielestäni enemmän sentyyppistä informaatiota tai mitä nyt sanoa. (BHL 2)

Ongelma suomenkielisen informaatio- ja palveluoikeuden yhdistämisestä siihen, hallitseeko henkilö suomen kielen, ja se ettei ymmärretä eroa kansallisten vähemmistöjen ja muiden ryhmien taustan välillä – voidaan kytkeä puutteelliseen informaatioon ja puuttuviin koulutustilaisuuksiin, joista haastateltavat todistivat kohdassa 4.1.1. Laajempi ymmärtämys sille, miksi kansallisille vähemmistöille on tunnustettu erityisiä oikeuksia, olisi todennäköisesti helpottanut ymmärtämään vaatimusta informoida myös hyvää ruotsia puhuvia henkilöitä heidän oikeudestaan suomenkieliseen palveluun.

4.2 Ruotsinsuomalaiset ikääntyneet

Tässä raportin osassa esitellään tulokset haastatteluista, jotka on tehty yhteensä kymmenen 65 vuotta täyttäneen ruotsinsuomalaisen kanssa. Tuloksia täydennetään oleellisilla kunnan ikääntyneille ruotsinsuomalaisille suunnatun kyselyn vastauksilla.

4.2.1 Kansalaisten tietämys

Ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten haastatteluissa tulee ilmi useimpien kokevan, etteivät he erityisesti tunne vähemmistökysymyksiä, ja etteivät he tiedä erityisen paljon oikeuksistaan. Kun he sen sijaan kertovat, mitä he konkreettisemmin tietävät aiheesta, osoittautuu, että useimmilla haastateltavilla on hyvät pohjatiedot oikeuksistaan ruotsinsuomalaisena vähemmistönä. Alla olevassa sitaatissa siitä saa esimerkin:

Mä en ole yhtään perehtynyt siihen tällä hetkellä, mutta tiedän että suomen kielellä pitäisi saada palveluja. Palveluista jos mä esimerkiksi tarvitsisin kotipalvelua niin sen pitäisi olla suomenkielistä, olen sitä mieltä koska se lakiteksti sanoo että me ollaan kaksikielisessä kunnassa. Siinä tapauksessa jos mä en puhuisi ruotsia niin sitten tulkin välityksellä voisi toimittaa muut asiat. IP 9

Se pitää hyvin paikkaansa kyselyvastausten kanssa, joissa 90 % vastanneista ilmoittivat tietävänsä, että heillä on oikeus suomenkieliseen palveluun. Tosiasiallista tietämystä voidaan siis pitää aika hyvänä. Tässä on kuitenkin painotettava, että haastateltaviksi ilmoittautuneet ja kyselyyn vastaavat ovat aktiivisempia ruotsinsuomalaisia kuin ne, jotka eivät ole vastanneet. Vastaukset eivät siten välttämättä pidä paikkaansa koko ryhmän osalta.

Useimmat tietävät, että kunnassa on suomenkielinen hoitokoti Fortuna Onnela. Monilla haastatteluista oli sen sijaan käsitys, ettei kotipalvelussa ollut suomenkielistä henkilöstöä.

Mutta oon kuullut tai tiedän että täällä on vanhusten koti suomenkielinen. Ja mullahan on mikä se nyt on, kotihoito suomeksi. Ruotsinkielinen.

Ja siitä sulla on päätös?

Joo precis. Mutta en mä oo kuullut että heillä olisi suomenkielistä. Koska täällä aikoinaan asui E aivan tässä samalla alueella kuin minäkin. En tiedä ketään muita. Ja hän sitten puhui paljon suomea loppuaikoina ja heillä oli paljon vaikeuksia kun ei ollut ketään suomenkielistä. [...] Olis hyvä jos ajatellaan kotihoitoa että olis suomenkielisiä kotihoitoryhmiä. IP 7

Tämä eroaa useiden avuntarpeen käsittelijöiden tilannekuvauksesta, koska heillä oli käsitys, että kotipalvelussa on monia suomea puhuvia. Tämän ei kuitenkaan tarvitse sulkea pois toista käsitystä, koska on tietenkin mahdollista, että suomenkielistä henkilöstä on, mutta sitä ei ole suunnattu suomenkielisille palvelujen käyttäjille.

4.2.2 Kunnan tiedotus ja yhteydet kunnan kanssa

Useimmat ilmoittivat, että he olivat saaneet vähemmistöoikeuksiaan koskevat tiedot suomenkielisistä uutisista, kuten esimerkiksi SVT:n ja SR:n suomenkielisistä lähetyksistä. Jotkut olivat myös saaneet tietoja ruotsinsuomalaisilta organisaatioilta tai sukulaisilta ja tuttavilta. Vaikka jotkut ovatkin ilmoittaneet saaneensa tietoja kunnalta, on selvää, ettei kunta yleensä ole tietolähteenä tunnettu. Se koskee sekä kyselyvastauksia että haastatteluja.

Kunnalta mä olen saanut silloin kun 80 täyten, niin sain paperin. Että mitä oikeuksia on ja informaation ja just että on oikeus kotihoitoon. Sen mä oon saanut kyllä mutta ei siinä mitään suomen kielestä puhuttu. IP 7

Ainoastaan seitsemän kyselyyn vastanneista oli ollut yhteydessä kunnan avuntarpeen käsittelijään. Useimmat haastattelujen ja kyselyn kautta saadut vastaukset koskevat sen johdosta kunnan yleistä informaatiota. Sen lisäksi vallalla vaikuttaa olevan jonkinlainen kunnallista toimintaa koskeva väärinkäsitys. Monet mainitsevat sen johdosta Uppsalan eläkeläisyhdistysten yhteistyöneuvoston pitämän tapaamispaikan kunnallisena toimintana. Se viittaa siihen, että ikääntyneillä ruotsinsuomalaisilla on vaikeuksia nähdä, mitä kunta tekee ja mitä ei – sellaista käsitystä ruokkii myöskin tosiasia, että kunta on tietolähteenä suhteellisen tuntematon.

Seitsemällä kyselyyn vastanneella on avuntarpeen yhteys, eikä kukaan heistä ole puhunut suomea avuntarpeen käsittelijän kanssa tai saanut suomenkielistä tukea. Suomea kunnan kanssa puhuneiden joukossa on kunnan suomenkielinen koordinaattori tärkein yhteys.

Ikääntyneille ruotsinsuomalaisille lähetty kysely sisältää kysymyksiä siitä, onko suomenkielisen palvelun tarjoaminen tai vaatiminen kunnan vai yksilön vastuulla. Näihin

kysymyksiin kaikki ovat vastanneet sen olevan kunnan vastuulla samalla, kun useimmat myös ovat sitä mieltä, että yksilöllä on vastuu oikeuksiensa vaatimisesta.

Jotkut haastatelluista ruotsinsuomalaisista mainitsivat, että he haluavat lisätietoja vanhustenhuollosta yleensä ja ruotsinsuomalaisille suunnattuja tietoja heidän oikeuksistaan. Tämän tarpeen maininneet ovat sitä mieltä, että sekä paperisen tiedotteen että kotikäyntien tulisi kuulua siihen.

Etsivää palvelua pitäis olla enemmän jotta voitais tavata näitä ihmisiä jotka on sanotaan yli seitsemänkymppisiä niillä rupeaa olla tarvetta jo useammalla. Ei vaan mitään kirjallista vaan pitää ottaa yhteyttä ihan henkilökohtaisesti. Koska varsinkin suomalaiset jos ne saa kirjallista niin ne ei ota yhteyttä. Sen mä tiedän omasta vanhasta työstäni. IP9

4.2.3 Oikeudet vastaan tarpeet

Avuntarpeenkäsittelijöiden tapaan myös ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten parissa eroaa oikeuksia ja tarpeita koskeva näkemys. Useimmat tuntevat suhteellisen hyvin sen tosiasian, että heillä kansallisena vähemmistönä on erityisiä oikeuksia, mutta harvat heistä ovat käyttäneet tätä oikeutta. Monet ikääntyneet ruotsinsuomalaiset sanovat, etteivät he tunne siihen tarvetta. Samalla he mainitsevat tilanteen mahdollisesti muuttuvan ikääntymisen myötä, ja että he ovat kiitollisia, jos heillä siinä tapauksessa on mahdollisuus asua suomenkielisessä hoitokodissa tai saada suomenkielistä kotipalvelua. Jotkut kuvaavat vähemmistöoikeuksia joksikin, jotka koskevat muita – tarvitsevia – eikä vastaajaa itseään.

Tutkimuksessa kysytään, haluttaisiinko yhteyksissä kunnan kanssa puhuttavan suomea. 68 % vastaajista vastasi, että he haluaisivat. Se tosiseikka, ettei juuri kukaan vastaajista tosiasiasa ollut tehnyt sitä, voi vaikuttaa merkittävästi. Vastaus voidaan mahdollisesti yhdistää siihen, että 90 % vastaajista ei kokenut kuntaa päteväksi vähemmistökysymyksissä. Kansalaisten keskuudessa vallitsee näin ollen käsitys kunnasta vähemmistökysymyksiä osaamattomana huolimatta siitä, ettei heidän itsensä ole tarvinnut olla yhteydessä kuntaan. Jos kunnan ei koeta tuntevan vähemmistöoikeuksia, yhteydenotto kuntaan voi todennäköisesti tuntua vaikealta, tai kansalaiset eivät piittaa lainkaan yhteydenotosta kuntaan vaatiakseen oikeuttaan suomen kielen puhumiseen.

Tiedän sen mutta se ei ehkä minun kohdalla tullut ajankohtaiseksi kun mä pärjään ruotsin kielellä.

IP 7

Kun mä osaan ruotsia niin ei tule mieleen vaatia. Mulla on ainakin sellainen tilanne että ei sitä osaa vaatia ja sitten tulee mieleen että mitenkähän käy jos se kieli rapisee. IP 10

Näin luodaan vaikea tilanne, jossa vähemmistö ei vaadi oikeuksiaan, eikä kunta informoi heitä niistä. Se merkitsee, ettei kumpikaan osapuoli huolehdi oikeuksien täyttymisestä.

5. Pohdinta ja loppupäätelmä

Syitä siihen, miksi osa ikääntyneistä ruotsinsuomalaisista ei puhu suomea ollessaan yhteydessä kuntaan, on varmaan monia etenkin, kun useimmat ovat asuneet suurimman osan aikuiselämästään Ruotsissa. Voi kuitenkin olla olemassa vaara, että jotkut ryhmän jäsenet eivät halua puhua suomea vanhustenhuollon kanssa sen johdosta, että heidän asemansa jo nyt on suojaaton, ja ikääntynyt voi tuntea olonsa epämukavaksi tai tuntee olevansa taakka. Erityiskäsittelyn vaatiminen sellaisessa tilanteessa voi olla vaikeaa, etenkin jos luulee, että keskustelukumppani ei hallitse kysymyksiä.

Kuten aiemmin on mainittu, osa vähemmistöstä tarvitsee tai ainakin haluaa lähetyksiä, kohdistettua informaatiota ja joskus jopa etsiviä kotikäyntejä parantaakseen siten tietojaan ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten oikeuksista. Avuntarpeen käsittelijöiden haastatteluissa ilmeni samalla, että ikääntyneet ruotsinsuomalaiset ovat aiemmin reagoineet kielteisesti senkaltaiseen kohdennettuun informaatioon, koska he tunsivat itsensä silmätikuiksi. Ratkaisun löytäminen näihin kahteen perspektiiviin ja samalla johonkin käytännössä toteutettavaan päätymiseen on vaativaa mutta seikka, jota on tutkittava lisää.

Kuten haastattelumateriaalin ja kyselyvastausten läpikäynti on osoittanut, avuntarpeen käsittelijät luottavat suurella määrällä siihen, että erityisoikeuksiensa täyttämistä haluavat ruotsinsuomalaiseen vähemmistöön lukeutuvat kansalaiset itse vaativat niitä. Samalla on olemassa useita seikkoja, jotka estävät ruotsinsuomalaista vähemmistöä vaatimasta tätä oikeutta – liian vähäiset tiedot, epäluottamus kunnan mahdollisuuksiin ymmärtää ja huolehtia heidän oikeuksistaan sekä tunne, ettei haluta olla vaivaksi. Ongelmaksi nousee, ettei kukaan avuntarpeen arvioinnin toimijoista varmista oikeuksien tyydyttämistä.

Ensisijaisesti informaatio vähemmistöoikeuksista kunnan asukkaille tulisi priorisoida. Informaation kirjoittamisessa ja sen levittämisessä sopivalla tavalla kunnan asukkaille, täytyy ottaa huomioon useampia näkökulmia; juridinen näkökulma nähdäksemme mistä voimme tiedottaa ja millä tavalla, oikeudellinen näkökulma nähdäksemme mistä kunta suomen kielen

hallintoaluekuntana on velvollinen tiedottamaan, sekä palvelumuotoilunäkökulma (tjänstedesignperspektiv) nähdäksemme mikä tapa parhaiten sopii, jotta informaatio tavoittaa kunnan asukkaita. Lisäksi vähemmistöoikeudet tulee tarkentaa avuntarpeen käsittelijöille, niin että kunta varmistaa, että heidän vastualueensa on selvä, ilman että kunnan asukkaat joutuvat vaatimaan vähemmistöoikeuksiaan. Tämä toteutetaan esimerkiksi työruutiineilla ja -menetelmillä.

Kotipalvelun suomenkielistä henkilöstöä koskeva keskustelu on myös mielenkiintoinen ja osoittaa osittain eriäviä käsityksiä ikääntyneiden ruotsinsuomalaisten ja avuntarpeen käsittelijöiden välillä. Molemmat perspektiivit ovat luultavasti kohtuullisia – on paljon mahdollista, että kotipalvelussa toimii suomenkielistä henkilöstöä, mutta heitä ei ole yhdistetty suomenkielisiin palvelujen käyttäjiin. Uppsalan kunta ei ole esittänyt juuri vähemmistökieliä koskevia kielivaatimuksia kotipalvelua koskevassa tarjouspyyntöasiakirjassa, eikä yksityisten palvelujen suorittajien siten tarvitse tarjota niitä Uppsalan kunnassa. Valinnanvapausjärjestelmä ja kansalaisille osoitetussa suomenkielisen kotipalvelun ja kotisairaanhoidon tarjoajia koskevassa tiedotuksessa olevat puutteet luovat lisävaikeuksia kansalaiselle, joka haluaa tietää, voiko kotipalvelu ja kotisairaanhoido tarjota osaa tai olennaista osaa vanhustenhuollosta vähemmistökielillä. Koska suurempi osa ikääntyneistä on saanut kotipalvelupäätöksen, kuin mitä heitä asuu hoitoasunnossa, on tärkeää tutkia lisää mahdollisuuksia huolehtia vähemmistön oikeuksista tällä alalla. Tämä muun muassa selvittämällä miten paljon esimerkiksi senioriopas ja avuntarpeen käsittelijät voi informoida erityisistä suorittajista laki valinnanvapausjärjestelmän (LOV-systemet) puitteissa.

Avuntarpeen käsittelijöiden haastattelut ovat myös osoittaneet selkeästi, että monet luottavat suomea puhuviin kollegoihin saadakseen apua tämätapaisissa kysymyksissä. On kohtuutonta, että kaikki olisivat asiantuntijoita kaikenlaisissa kysymyksissä, minkä johdosta on kohtuullista, että jotkut työpaikalla osaavat juuri nämä kysymykset. Kartoituksesta ei ilmene, onko toimeksianto epävirallinen vai virallinen, ja ovatko suomea puhuvat kollegat nimittäneet itsensä asiantuntijoiksi, vai kysytäänkö heiltä asiaa pikemminkin heidän taustansa vuoksi kuin kysymyksiin kohdistuvasta kiinnostuksesta. Sen lisäksi on olemassa riski, että osaaminen sidotaan henkilöön, eikä se jää organisaatioon henkilöstön vaihtuessa, etenkin jos henkilöstöä ei ole rekrytoitu tai sille ei ole jaettu asiantuntijatehtävää, vaan että kysymykset on pikemminkin otettu vastaan omasta aloitteesta. Kysymyksen tulevasta käsittelystä on tärkeää jatkaa keskustelua etenkin, ettei luotaisi kestäväntöntä yksittäiseen henkilöön tukeutumista sekä varmistamaan, ettei viranomaisen perusosaaminen katoa. Esimerkiksi tulee varmistaa, että

viranomaisen koko henkilökunnalla on perustavaa tietoa vähemmistöoikeuksista sekä ruotsinsuomalaisten erityisoikeuksista. Se voidaan tehdä erityisin opintopanoksin integroimalla vähemmistöoikeuskoulutusta uusien avuntarpeen käsittelijöiden perehdyttämiseen. Sen lisäksi täytyy tutkia mahdollisuutta kouluttaa erityisiä vähemmistöoikeuksien vastuuhenkilöitä viranomaisen puitteissa.

Viitteet

Alvesson, M. (2011) *Interpreting Interviews*. London: Sage.

Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press

Kansanterveysviranomaisen. 2017. *Samråd och dialog med nationella minoriteter och urfolk i syfte att förbättra förutsättningarna för gruppernas hälsa*.

SFS 2009:724. *Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk*.

SFS 2018:1367. *Lag (2018:1367) om ändring i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk*.

Sisuradio. 24 februari 2017a. *Nu har var fjortonde person i Sverige finländskt påbrå*.

https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=6638363&utm_source=dlvr.it&utm (Hämtad 2018-10-06)

Uppsalan kunta. (2017). Uppsalan kunnan SCB:ltä syksyllä 2017 tilaamat tilastot. Data 31.12.2016.

SOU 2017:88. Utredningen om en stärkt minoritetspolitik. *Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik*.

Uppsalan kunta. 2014. *Uppsalan ruotsinsuomalaisten parissa tehtyä tarvekartoitusta koskeva raportti, lokakuu-marraskuu 2014*.